

Aan: G.S. van de Provincie Overijssel
Postbus 10078
8000 GB ZWOLLE

Betreft: verzoek intrekken en/of maatregelen krachtens Wnb Meersendijk 18 Den Ham

Mijn kenmerk: AD113/VI.Ham

Uw kenmerk: nog niet toegewezen

Den Haag, 28 maart 2023

Geachte heer, mevrouw,

Namens cliënten

- Coöperatie Mobilisation for the Environment U.A. (MOB) te Nijmegen

- Vereniging Leefmilieu te Nijmegen

wordt verzocht om gehele of gedeeltelijke intrekking op grond van artikel 5.4 lid 1 en/of lid 2 Wnb van de door u verleende Wnb-vergunning voor de veehouderij aan de **Meersendijk 18 Den Ham**, dan wel om maatregelen krachtens artikel 2.4 Wnb indien sprake is van intern salderen.

Tevens wordt u verzocht om maatregelen krachtens artikel 2.4 Wnb vanwege deze veehouderij indien ook sprake is van andere belangrijke emissies dan stalemissies, waaronder emissies als gevolg van het uitrijden van mest in de directe nabijheid van het Natura 2000 gebied.

Gronden voor het verzoek

De Nederlandse stikstofconcentraties zijn de hoogste van Europa.

Als gevolg hiervan bevindt veel Nederlandse natuur zich in een slechte tot zeer slechte staat van instandhouding. Nederland is al meer dan 20 jaar wettelijk verplicht om de stikstofconcentraties fors te reduceren. In de afgelopen 20 jaar zijn de stikstofconcentraties vrijwel gelijk gebleven.

De noodzaak van een spoedige reductie van de stikstofconcentraties om de stikstofgevoelige natuurwaarden in stand te houden is een wetenschappelijk gegeven. U wordt gewezen op de volgende publicaties.

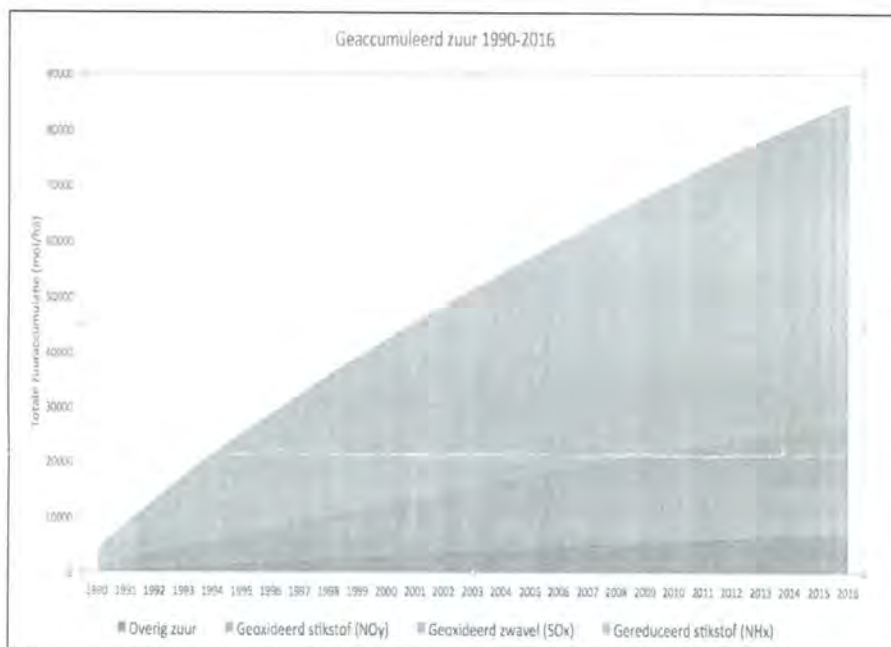
- *Stikstof en Natuurherstel, Onderzoek naar een ecologisch noodzakelijke reductiedoelstelling van stikstof*, Dr. Ir. A.B. van den Burg, Stichting BioSFeer et al. WWF 2021

- *ADDENDUM bij: Stikstof en Natuurherstel, Onderzoek naar een ecologisch noodzakelijke reductiedoelstelling van stikstof*, 31 oktober 2022

- Bobbink, R., G. van Dijk, E. Remke & H. Tomassen (2022). *Herstelbaarheid van door stikstofdepositie aangetaste Natura 2000-habitattypen: een overzicht*. Onderzoekcentrum B-WARE, Nijmegen. Rapportnummer RP-21.117.21.95

De nu bekende KD-waarden (H.F. van Dobben, R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, 2012. *Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2397 2397) zijn gebaseerd op intacte natuurtypen. Feit is dat in Nederland sprake is van een historische cumulatieve ophoping van stikstofdeposities met de daarbij optredende effecten in de mineralenhuishouding in de bodem zodat in veel gevallen van niet intacte natuurtypen gesproken moet worden. Recent wetenschappelijk onderzoek doet vaststellen dat in de Nederlandse omstandigheden in veel gevallen de nu bekende KD-waarden onvoldoende zijn om via natuurlijke processen een gunstige staat van instandhouding te kunnen bereiken.¹

U wordt hierbij gewezen op de u reeds vaker genoemde grafiek voor geaccumuleerd zuur, periode 1990-2016.² Een afname van de jaarlijkse gemiddeld stikstofdeposities in een situatie dat de KDW fors blijft worden overschreden maakt dat de cumulatieve last blijft toenemen. Deze zal pas kunnen dalen nadat de KDW zal worden onderschreden.

De beschikbare wetenschappelijke kennis laat geen noemenswaardige ruimte om van een gunstige staat van instandhouding te spreken indien de KD-waarden weliswaar dalen maar voor onbepaalde tijd structureel blijven worden overschreden en hierbij wordt vertrouwd op andere (natuurherstel)maatregelen ter verbetering van de natuurkwaliteit.

Bovendien geldt dat extra beheermaatregelen om effecten van overmatige stikstof te verminderen door zwaarte van de ingreep en in het herhalen van maatregelen in de tijd dikwijls onevenredige schade toebrengen aan de natuurkwaliteit.

Ook geldt dat voor een substantieel aantal habitattypen geen wetenschappelijk bewezen herstelmaatregelen beschikbaar zijn, zoals bijvoorbeeld Oude Eikenbossen (H9190) en de Eiken- en Beukenbossen met Hulst (H9120).^{3 4}

Van de Nederlandse stikstofbronnen levert de veehouderij de grootste bijdrage. Ca. 90% van de ammoniakemissies zijn afkomstig van landbouw. Indien bij dit feit ook de NO_x-emissies worden betrokken dan is agrarische sector de bron van ca. 60% van de stikstofemissies.

¹ *Review and revision of empirical critical loads of nitrogen for Europe*, Editors: Roland Bobbink B-WARE Research Centre, Christin Loran German Environment Agency, Hilde Tomassen B-WARE Research Centre

² 'Is de bodemverzuring onomkeerbaar', vaktijdschrift Natuur, bos en landschap, april 2018, pag. 5-7.

³ Herstelstrategie H9190: Oude eikenbossen, Hommel, P.W.F.M., J. den Ouden, H.P.J. Huiskes, W.A. Ozinga, G.A. van Duinen, M.J. Weijters, R. Bobbink & N.A.C. Smits

Gegeven het feit dat de Nederlandse overheid geen zeggenschap heeft over buitenlandse emissiebronnen kunnen die emissiebronnen geen onderwerp zijn van Nederlandse beleidskeuzes. Bovendien, Nederland exporteert vier keer meer stikstofemissies naar het buitenland dan dat het binnenkrijgt uit het buitenland. Dit is een logisch gevolg van het gegeven dat de concentraties in Nederland aanzienlijk hoger liggen dan in de buurlanden. Sterk de aandacht vestigen op de buitenlandse stikstofbronnen doet potsierlijk aan.

In de afgelopen 30 jaar meende de Nederlandse overheid middels stalmilieutechnieken gericht op emissiereductie de emissies vanwege veehouderij te kunnen reduceren. Van dit hoge vertrouwen in milieutechniek is op basis van onderzoek vast komen te staan dat dit vertrouwen sterk is beschaamd. Van zowel melkveestalte techniek 'toervloeren' en de duizenden combi luchtwassers bij varkensbedrijven is komen vast te staan dat die zijn toegelaten op basis van onjuiste milieueclaims. De analogie met het Volkswagen-diesel schandaal dringt zicht op. Meerdere onafhankelijke rapporten tonen aan dat toegelaten technieken niet de gestelde emissiereductie realiseren.^{5 6}

Tot op heden ontbreekt onderzoek naar de realistische verwachtingen van bestaande milieutechniek binnen de bestaande agrobédrijfscultuur (daarbij te betrekken het uitzonderlijk zwakke draagvlak voor milieuzorg) en de agro-economie (sterk uiteenlopende productie- en afzetketens, extreem ongelijk speelveld).

Techniekinnovatiebeloftes zijn bovendien dikwijls commercieel gemotiveerd.

Gegeven de agro-milieutechniekschandalen, het zwakke draagvlak voor milieu-investeringen en het extreem ongelijke milieu-economisch speelveld mogen geen hoge verwachtingen bestaan van techniekinnovatie.

Met het 2e Remkes rapport van mei 2022, en het onderschrijven daarvan door het Kabinet Rutte IV staat voldoende vast dat als eerste stap om tot de noodzakelijke reductie te komen de piekbelasters in beeld komen. Kortom, het aanpakken en opheffen van de emissies nabij Natura 2000-gebieden. Blijkens brieven van het Kabinet aan de Tweede Kamer heeft de aanpak van piekbelasters een hoge prioriteit.

Gegeven de hoge Nederlandse veeconcentratie en de bijgestelde verwachtingen van milieutechniek resteert het intrekken van vergunningen als enige mogelijkheid om de noodzakelijke stikstofconcentratie tijdig te realiseren. Het ligt voor de hand om dan te beginnen met de piekbelasters. Dit zijn de bedrijven die een hoge emissie veroorzaken op korte afstand van overbelaste stikstofgevoelige natuurwaarden. Het intrekken van vergunningen is in lijn met het aankondigde piekbelastersbeleid. Het piekbelastersbeleid stelt de emissiebronnen nabij natuurwaarden te willen aanpakken.

U worden enkele feiten genoemd over de Nederlandse veehouderij en agrosector die betrooken dienen te worden bij het opstellen van een beleidslijn intrekken Wnb-vergunning stikstof:

- Nederland is het meest veedichte land van Europa en ver daarbuiten ⁷
- Het merendeel van de veehouderijproductie betreft export ⁸
- 50 tot 60% van Nederland is agrarische grond ⁹
- Melkveehouders beschikken gemiddeld over 400.000 tot 600.000 m2 grond, terwijl de meeste Nederlanders gemiddeld leven en werken op ca. 200 tot 300 m2 ¹⁰
- De agrarische sector vertegenwoordigt ca. 1% van de Nederlandse beroepsbevolking
- Gemiddeld zijn veehouders miljonair ¹¹

⁴ Herstelstrategie H9120: Beuken-eikenbossen met hulst Hommel, P.W.F.M., J. den Ouden, H.P.J. Huisjes, W.A. Ozinga & N.A.C. Smits

⁵ Melse, R.W., G.M. Nijboer, N.W.M. Ogink, 2018. *Evaluatie geurverwijdering door luchtwassersystemen bij stallen; Deel 2: Steekproef rendement luchtwassers in de praktijk*. Wageningen Livestock Research, Rapport 1082.

⁶ CBS 2019, *Stikstofverlies uit opgeslagen mest, Stikstofverlies berekend uit het verschil in verhouding tussen stikstof en fosfaat bij excretie en bij mestafvoer*

⁷ Zelfs kan worden gesteld dat Nederland het meest veedichte land is ter wereld. Zie:

<https://nieuwscheckers.nl/heeft-nederland-de-hoogste-veedichtheid-ter-wereld-dat-hangt-a-f-van-de-berekening/>

⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/25/nederland-grootste-vleesexporteur-van-de-eu>

⁹ <https://themasites.pbl.nl/atlas-regio/themas/landbouw/>

¹⁰ <https://www.agrimatic.nl/PublicatiePage.aspx?subpubID=2523§orID=2245&themaID=2753&indicatorID=2761>

¹¹ <https://www.agrimatic.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2265&indicatorID=2009>

Deze feiten staan ten onrechte niet centraal in het tot op heden gevoerde politieke en maatschappelijke debat. Gegevens de gemiddelde vermogenspositie van veehouders kan niet begrepen dat excessieve uitkoopsommen worden genoemd voor het opkopen van bedrijven. Het uitkopen van bedrijven is in veel gevallen niet nodig. Met het intrekken van vergunningen en een schadecompensatieregeling voor zover investeringen niet al zijn afgeschreven wordt met aanzienlijk minder kosten hetzelfde doel bereikt.

Het uitkopen van veebedrijven is in veel gevallen onnodig. Verleende vergunningen bieden geen eeuwigdurend gebruiksrecht. Het bevoegd gezag kan zelfs verplicht zijn om inbreuk te maken op eerdere toestemmingen. Zie uitspraak Hoge Raad, 16 november 2001, *ECLI:NL:HR:2001:AD5493*. Met deze uitspraak is de bevoegdheid van het openbaar bestuur om inbreuk te maken op vergunde productieruimte buiten discussie gesteld. Uiteraard geldt wel een zorgvuldigheidsgebod. In andere woorden: niet mag willekeurig worden opgetreden. Die is louter een algemeen gebod die voor elk overheidsoptreden geldt.

Naarmate het provinciebestuur langer draait met het opstellen van een zorgvuldig beleidskader voor het intrekken van Wnb-vergunningen voor stikstofemissies zullen de problemen en knelpunten voor alle partijen ernstiger uitpakken. Naarmate het bevoegd gezag eerder duidelijkheid biedt over haar optreden kunnen betrokkenen zich daar beter op voorbereiden. Het bevoegd gezag is in het kader van de rechtszekerheid aan alle partijen verplicht om zo spoedig mogelijk een beleidslijn te publiceren met als onderwerp *Intrekken Wnb-vergunningen stikstof*.

Piekbelaster

De betrokken bedrijfslocatie ligt op ca. 880 meter afstand van N2000 Vecht- en Beneden Rggestreek.

Voor deze bedrijfsvoering (melkkoeien) wordt een stalemissie van 2.700 kg NH₃ genoemd. Waarschijnlijk zijn de werkelijke emissies aanzienlijk hoger aangezien twijfels bestaan of de aanwezige stalemissietechniek deugdelijk functioneert. Met de veehouderij is sprake van een piekbelaster. Zie onderstaande afbeelding.

Verzoek om intrekking Wnb

De meest accurate wijze maatregel om piekbelasting weg te nemen betreft het intrekken van de geldende toestemming. Dit kan een Wnb-vergunning zijn en/of een WABO-omgevingsvergunning.

Een vergunning is een wettelijk vereiste voor het bedrijfsmatig houden van vee. Met het intrekken van de vergunning wordt direct bereikt dat de betrokken emissies dienen te worden gestaakt.

Door een redelijk termijn te stellen om de bedrijfsvoering buiten gebruik te stellen kan worden voldaan aan de zorgvuldigheidseisen. Naarmate de bestaande bedrijfsvoering langer in bedrijf is geweest als gevolg waarvan de investeringen zijn afgeschreven en/of terugverdiend kan een kortere termijn worden gesteld waarin de bedrijfsvoering dient te worden gestaakt.

U wordt verzocht te onderzoeken of een Wnb-vergunning vigeert dan wel dat sprake is van een ongewijzigde voortzetting van de bedrijfsvoering op basis van milieuvergunningtitels en /of interne saldering.

Indien sprake is van een ongewijzigde voortzetting van de bedrijfsvoering op basis van milieuvergunningtitels en /of interne saldering dan wordt u verzocht om maatregelen krachtens artikel 2.4 Wnb.

Indien sprake is van een verleende Wnb-vergunning krachtens het Programma Aanpak Stikstof dan moet worden vastgesteld dat de vergunning is verleend op basis van een ondeugdelijke passende beoordeling.

Met verwijzing naar het *Danske Akvakultur*-arrest van het Europese Hof van Justitie (ECLI:EU:C:2022:864) dient te worden onderzocht of de intrekking van de vergunning noodzakelijk is ter uitvoering van artikel 6 lid 2 Hrl. Ook in het geval de Wnb-vergunning zou zijn verleend op basis van externe saldering dan moet de noodzaak worden onderzocht om de vergunning in te trekken teneinde uitvoering te geven aan artikel 6 lid 2 Hrl.

Het intrekken van vergunningen is een mogelijk noodzakelijke maatregel om de vereiste emissiereducties te realiseren. Teneinde een deugdelijk gemotiveerd intrekkingsbesluit te nemen dient een zorgvuldig intrekkingsbeleid te worden gevoerd. Dit intrekkingsbeleid dient criteria te noemen voor het intrekken van vergunningen met een deugdelijke onderbouwing van die criteria, alsook begunstigingstermijnen met een deugdelijke onderbouwing van die begunstigingstermijnen. Eventueel dient die richtlijn te worden gecombineerd met een schadecompensatieregeling voor die gevallen waarin de investeringen nog niet volledig zijn afgeschreven.

Subsidiar wordt u verzocht om maatregelen krachtens artikel 2.4 Wnb vanwege deze veehouderij indien sprake is van andere belangrijke emissies dan stalemissies, zoals bijvoorbeeld emissies als gevolg van het uitrijden van mest in de directe nabijheid van het Natura 2000-gebied. Dit zal doorgaans het geval zijn bij melkveebedrijven. Maar ook in geval van hokdierbedrijven is niet zelden mede sprake van het verbouwen van veevoer waarmee dan ook sprake is van mestuitrijden.

Meer subsidiar wordt u verzocht om maatregelen krachtens artikel 2.4 Wnb vanwege de stalemissies indien u stelt dat intrekken niet een proportionele maatregelen betreft voor de stalemissies.

- Redelijke stakingstermijn

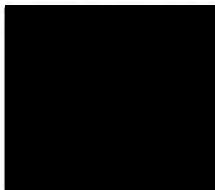
Verzoekers stellen dat in de meeste gevallen een termijn van maximaal 24 maanden een redelijke termijn genoemd moet worden waarbinnen de bedrijfsactiviteiten dienen te zijn gestaakt. Hiermee wordt invulling gegeven aan de door wetenschappers uiterste termijn van 2025 waarbinnen een substantiële stikstofconcentratiereductie dient te zijn gerealiseerd om het risico van kantelpunten in het behouden van natuurwaarden te vermijden¹².

Conclusie

Het voortduren van stikstofemissies van de genoemde veehouderij en de daarmee mogelijk gepaard gaande activiteiten zoals het uitrijden van mest op korte afstand van stikstofgevoelige natuurwaarden dient geheel te worden gestaakt dan wel ingrijpend te worden beperkt.

U wordt verzocht binnen de wettelijke termijn van 8 weken een positief besluit te nemen op het voorliggende verzoek. Die termijn kunt u maximaal met 8 weken zonder overleg en instemming verlengen. Enkel op basis van overleg en instemming zijn cliënten bereid in te stemmen met een beperkte verlenging van die besluytermijn.

Hoogachtend,

Bijlage:

- machtiging, statuten en uittr. KvK

¹² Bobbink, R., G. van Dijk, E. Remke & H. Tomassen (2022). *Herstelbaarheid van door stikstofdepositie aangetaste Natura 2000-habitattypen: een overzicht*. Onderzoekcentrum B-WARE, Nijmegen. Rapportnummer RP-21.117.21.95